

ABD Güvenlik Politikasında Söylem ve Pratik

Engin AKÇAY* & Özdemir AKBAL**

Özet

Devletlerin uluslararası ve iç siyasete ilişkin uygulamaları, tehditlerin ve fırsatların yönetilebilmesiyle yakından ilgilidir. Bu yüzden hem ulusal hem de uluslararası politikaların uygulanmasında etkili bir söyleme de ihtiyaç duyulmaktadır. Bu kapsamda, geride kalan yüzyılın güvenlik tarihinin önemli aktörlerinden Amerika Birleşik Devletleri de izlediği güvenlik siyasetinde bir dizi söylem ve pratik geliştirmiştir. Bu çerçevede, güvenlik söz konusu olduğunda Amerikan yaklaşımının hem yumuşak hem de sert söylemleri kullanageldiği; hatta savaşa varan müdahalelerden de çekinmediği dikkat çekmektedir. Bu çalışmada bir yandan Amerikan güvenlik yaklaşımının tarihsel gelişim seyri içinde ne tür bir değişim ve dönüşüme uğradığı incelenirken; öte yandan bu süreçte gerçekleşen söylem-eylem paralelliği de irdelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: ABD, Dış Politika, Güvenlik, Pratik, Söylem

Discourse and Practice in American Security Policy

Abstract

The practices of foreign and domestic politics carried out by countries are closely related with their capacities to conduct risks and to utilize opportunities. That is why an effective discourse is needed for managing international and domestic affairs. In this context, the United States as an important player in the history of the past century has also developed a series of discourse and practices. When it comes to security, American approach considerably engages in both soft and hard discourses, moreover, never hesitates to make an interference even if it causes to war. In this article, while it is analysed how American security approach transformed in the course of time, on one hand, the related discourse in this context is scrutinized on the other hand.

Keywords: USA, Foreign Policy, Security, Discourse, Practice

* Yrd. Doç. Dr., Turgut Özal Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, eakcay@turgutozal.edu.tr

** Uzman, 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü, Amerika Araştırmaları Merkezi, ozdemirakbal@hotmail.com

1. GİRİŞ

Dış politika, eylem ve söylemin kimi zaman bir arada bulunduğu, kimi zaman da iki kavramın birbirinden ayrı olarak kullanıldığı geniş ve karmaşık bir alanı ifade etmektedir. Bu girift ilişkiler sürecinde, özellikle gelişmiş ülkelerin, söylemi profesyonel bir kullanımla avantaja dönüştürdükleri, hatta ulusal/uluslararası kamuoyunda genel kabul görmeyecek bazı eylemlerin öncesinde, bu suretle meşru zemin oluşturmaya çalıştıkları görülmektedir. Devletlerarası ilişkilerde Vestfalya Anlaşması'ndan (1648) itibaren netleşmeye başlayan çizgiler, aynı zamanda ulus kavramının da gelişmesine etki etmiştir. Böylece ulusal kimlik belirginleşmiş, üstelik devletler arası çekişmeleri de körüklemiştir. Mesela Almanya ve Fransa arasındaki Alsace Lorraine sorunu, İngiliz-Fransız çekişmesinin bir yansıma alanı olmuştur. Bu sorunların iç kamuoyuna aksettirilmesi ve dış politik sahada dile getirilmesi aynı zamanda bir propaganda konusudur. Bu noktada "söylem" in önem kazandığı açıktır. Diğer bir ifadeyle devletler; kendi politikaları doğrultusunda geliştirdikleri söylemlerinin, hem iç hem de dış kamuoyunda lehte bir algı oluşturmasını sağlamak durumundadır. Zira küreselleşmeyle sürekli ivme kazanan çok bileşenli uluslararası sistem içinde artık iç ve dış politikalar çoğu kez iç içe geçmektedir. Aksi takdirde, güçlü argümanlarla desteklenmeyen girişimler, hükümetleri, kitleler nezdinde yalnız ve başarısız kılabilmektedir.

Genel itibarıyla dış politikada, özelde ise güvenlik politikası bağlamında 'söylem' i bir koz olarak en çok kullanan ülkelerin başında Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) geldiğini ifade etmek yanlış olmayacaktır. ABD, temellerinin atıldığı yıllardan günümüze değin, hem iç politikada hem de dış politikada söylemi etkin bir şekilde kullanmış, Amerikan yayılmacılığının başlangıcı olan 19. yüzyılın sonlarında ABD güvenlik söylemi ve siyaseti Amerika'nın ekonomik çıkarlarını takip etmiştir. Bu durum I. Dünya Savaşı'na kadar devam etmiştir. I. Dünya Savaşı ile ABD'nin yeni uluslararası siyasi ortamı düzenlemek için ortaya koyduğu savaşız ve serbest ticaret ortamı gibi idealist ilkeler dikkat çekmiştir. Fakat İdealizm özellikle Avrupa ve Asya Pasifik bölgesinde bu amacına ulaşamamıştır. Bu noktadan sonra Amerikan güvenlik politikaları ekonomik çıkarları için aynı zamanda sert gücü de kullanmıştır. Bu siyasetle birlikte ABD güvenlik söylemi demokrasi, temel hak ve özgürlükler gibi argümanları da içermiştir. II. Dünya Savaşı'ndan sonra Amerikan güvenlik söylemi, temelde SSCB ve komünizmi hedeflemiştir. Bu itibarla Truman Doktrini doğrultusunda dünyanın her yerindeki komünistlerle mücadeleye başlanmıştır. Viyetnam Savaşı kapsamında geliştirilen "özgür dünyanın komünistlere karşı

savunucusu"¹ nitelemesi, bu türden bir yaklaşımı örneklemektedir. Ancak, bu savaşın uzun sürmesi ve özellikle psikolojik sürecin iyi yönetilememesi gibi sebeplerle ABD, hem iç kamuoyunun hem de uluslararası kamuoyunun desteğini kaybetmiş ve neticede Vietnam'dan çekilmek zorunda kalmıştır. Yine de bu politik uygulama ve söylemler SSCB'nin yıkılışına kadar genel hatlarıyla aynı paralelde devam etmiştir.

ABD'nin güvenlik politikası uygulamaları ve söylemi SSCB'nin çöküşünden sonra düşman tanımlamasında çarpıcı değişiklikler yaşamıştır. İlk etapta "yeni dünya düzeni" içindeki tek süper güç yaklaşımı çok geçmeden ispatlanamayan bir söylem olarak kalmıştır. Özellikle 11 Eylül saldırılarıyla birlikte yeni düşman konsepti, terörizm söylemi ile şekillenmiştir. Bu doğrultuda "terörle mücadele", "şer eksenini", "önleyici saldırı" gibi ifadeler, Bush Doktrini'nin bileşenleri içinde yer bulmuştur. Fakat Afganistan ve Irak gibi başarısızlık örnekleri nedeniyle terörle mücadele çerçevesinde geliştirilen taktik ve söylemler, bilahare Bush hükümetinin hem dış hem de iç politik alanda itibar kaybetmesine sebep olmuştur. Bu yüzden, Başkan Obama birinci dönemde, Amerikan karşıtlığı sorununu çözmeye odaklanmıştır. Obama ikinci başkanlık döneminde ise Asya Pasifik bölgesine odaklanmıştır. Zira bu bölgede bir ekonomi-politik güç olarak yükselen Çin dünya dengelerini değiştirebilecek potansiyelindedir. Bu yüzden ABD, Çin faktörünün kontrolüne yönelik tedbirler almaktadır. Bunları gerçekleştirebilmek için Obama yönetimi, diplomatik söylemleri öne çıkarmakta ancak askeri faaliyetleri de bütünüyle göz ardı etmemektedir.

2. YALNIZCILIKTAN DÜNYA SAVAŞLARINA

ABD Başkanı James Monroe (1817-1825) tarafından ortaya atılan "Monroe Doktrini", ABD'nin 19. yüzyıl güvenlik anlayışı ve sonrasının anlaşılması için önem arz etmektedir. Başkan Monroe'nun adıyla anılan doktrin kısaca ABD ile Avrupa ülkelerinin karşılıklı olarak birbirlerinin çıkar alanlarına karışmama anlayışını içermektedir. Monroe Doktrini'nin ayrıntılarına değinmeden önce, sözkonusu dönemdeki iç ve dış politik durumun açıklamasında fayda görülmektedir. James Monroe'nun başkanlığı döneminde Rus Çarlığı, İspanyol İmparatorluğu, İngiltere, Fransa gibi ülkeler emperyal amaçları doğrultusunda dünyanın diğer yerlerinde olduğu gibi Amerika kıtasında da faaliyet göstermekteydi. Başkan Monroe'nun 2 Aralık 1823'te başkanlığının yedinci yılında yaptığı konuşmasında; Çarlık

1 James A. Nathan and James K. Oliver, Foreign Policy Making and the American Political System, (Boston: Little Brown and Company, 1983) p:93.

Rusya'sı ve "emperyal" İngiltere ile dostluk ilişkilerine vurgu ile birlikte ABD'nin Amerika Kıtası'ndaki çıkarlarının, herhangi bir Avrupalı emperyal gücün konusu olmaması gerektiği yönündeki açıklaması², ABD'nin güvenlik yaklaşımının temelini oluşturmaktadır. Başkan Monroe bu yaklaşımla ABD'den ekonomik ve askeri olarak daha gelişmiş durumda olan emperyal devletlerle bir çatışma ortamı yaratmadan kendi ülkesinin ekonomik ve askeri gelişimini sağlayabilmesi için güvenli bir hayat sahası meydana getirebilmiştir.

ABD'nin izolasyonu olarak değerlendirilen bu doktrin ile ABD kendi çıkar alanı olan Güney Amerika, Atlas ve Pasifik okyanusundaki adalar gibi yerlere dokunulmaması konusunda kendini garanti altına almıştır. Ancak ABD'nin bu avantajı elde etmesinde Monroe Doktrini kadar Avrupa'daki siyasi ve askeri durumun da önemli olduğunu belirtmekte yarar vardır. Avrupa açısından bakıldığında Monroe Doktrinine temel hazırlayan nedenlerin İngiltere, Rusya, Fransa ve İspanya'nın Amerika kıtasına olan bakışları olduğu³ da öne sürülmektedir. Ancak gerek anılan dönemdeki uluslararası konjonktür ve gerek Avrupa'da geçerli olan ekonomik, askeri ve dini çekişmeler bu ülkelerin Amerika kıtasına müdahale edebilme imkânını da kısıtlamıştır. ABD elde ettiği bu avantajla Başkan Monroe döneminde ekonomik gelişmesini sürdürmeye devam etmiştir. Monroe döneminde ABD barış ve uzlaşma söylemi ile uyguladığı dış politikası dolayısıyla ve anıldığı şekilde Avrupa'daki kargaşanın da etkisiyle önemli bir gelişme kaydetmiştir. Ancak yalnızlık politikası ABD'nin sadece kendi köşesine çekildiği pasif bir durum olarak algılanmamalıdır. Nitekim 1900'lü yıllara kadar ABD'nin, borç tahsili ve esir düşen Amerikalı denizcileri kurtarmak gibi gerekçelerle dünyanın çeşitli bölgelerinde yüzden fazla askerî müdahalede bulunduğu⁴ aktarılmaktadır.

Monroe Doktrini ile dünya Batı ve Doğu Yarıküre olarak ayrılmıştır. Bu ayrımla ABD kendi güvenliğini sağlarken diğer yanda da "Kaçınılmaz Kader" (Manifest Destiny)⁵ şeklinde Türkçeleştirilebilecek bir kavram gelişmiştir. Kaçınılmaz Kader, öz olarak ABD'nin üstünlüğünün, ekonomik kazancının diğer tüm ülkelerin üzerinde olması gerektiği görüşüne dayanmaktadır. Bu görüşe göre anılan "yazgı", ABD'nin üstünlüğü dolayısıyla

2 Alfred A. Stocton, *The Monroe Doctrine and Other Addresses* (Sanit John Canada:J&A McMillian, 1898) p:1-2.

3 Albert Bushnell Hart, *The Monroe Doctrine: An Interpretation*, (Boston: LittleBrown&Company, 1916) p:55-57.

4 Selçuk Çolakoğlu, 'Asya-Pasifik'te Amerika: ABD'nin "Batı"ya Açılma Macerası, *Doğu Batı Dergisi* (Journal of Dogu Batı), Yıl:8, Sayı:32, 2005, ss.181-195.

5 Robert Kagan, *Dangerous Nation*, (New York: Vintage, 2006) p:224-245.

ortaya çıkmıştır ki, söz konusu üstünlük, ABD'nin Anglo Sakson genlerinden gelmekte ve Protestan İş Ahlakı⁶ ile birleşmektedir. Böylece ABD, diğer ulusları eğitme ve yönlendirme faaliyetlerini kendinde bir hak olarak görebilmektedir. ABD'nin yürüttüğü ekonomik üstünlük elde etme faaliyetleri (1899-1917) "Açık Kapı" politikası olarak tarihe geçmiştir. ABD-Çin ilişkisinde 20. yüzyılın başından itibaren ABD Dışişleri Bakanı John Hay tarafından yürütülen 'Açık Kapı' politikası önem kazanmaya başlamıştır. ABD'nin diğer büyük güçlerle Çin'de eşit imkânlarla ticaret yapabilme hakkına sahip olması anlamına gelen Açık Kapı politikası, ABD'nin Çin'in ekonomik kaynaklarını mümkün olan en ucuz şekilde elde etmesini sağlamıştır. İlerleyen dönemlerde Çin'deki Qing Hanedanı içindeki muhalif taraf ve Boxerlar gibi grupların bu yaklaşıma karşı çıkmasıyla ABD'nin uyguladığı politikalar sömürü olarak tanımlanmaya başlanmıştır.⁷ Bu yaklaşım ABD'nin II. Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya atacağı 'en çok kayırlan ülke' kavramının da temellerini atacaktır.

ABD-Çin ilişkilerinin gelişme döneminde ortaya çıkan Açık Kapı politikasının, ABD'nin Çin'den daha fazla ticari çıkar elde etmesi için kurulduğunu söylemek mümkündür. Çünkü bu dönemde ABD'nin karşısına Çin'de ticarete hâkim olan İngiltere, Fransa, Japonya, Rusya ve Almanya gibi ülkeler önemli rakipler⁸ olarak çıkmaktadır. ABD'nin ekonomik gelişimini sağlayabilmesi için Çin'e açılmak zorunda olduğu gerçeğinden hareketle, her büyük ülkenin Çin pazarına eşit erişim hakkı olduğu şeklinde ifade edilebilecek açık kapı politikası geliştirilmiştir. ABD Dışişleri Bakanı John Hay, açık kapı politikasına istinaden anlaşma tarafı ülkelerin ABD-Çin ilişkilerini engelleme ihtimalinin imkân dâhilinde olduğunu⁹ belirten bir açıklama yapmıştır. Ancak Hay'in kaygısı gerçekleşmeden Çin'de Boxer ayaklanması başlamış, aralarında düşmanlık beklenen büyük ülkeler bir anda müttefik haline dönüşmüştür. ABD'nin Boxer ayaklanması dolayısıyla McKinley'in başkanlığı döneminde Çin'e 5 bin civarında deniz piyadesi gönderme kararının kendi ticari çıkarlarını korumak amacıyla olduğu söylenebilir. Kaldı ki bu sırada Bakan Hay asker göndermenin, "Çin'de bulunan resmi görevliler, misyonerler ve diğer Amerikalıların gü-

6 Max Weber, *Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu*, (Ankara:Ayraç Yayınevi, 2010)

7 Michael Dunne, "Review Article The History and Historiography of American Diplomacy: Principles, Traditions and Values", *International Affairs* p:74, 1998.

8 Lydia R. Nussbaum, "From Paternalism to Imperialism: The U.S. and the Boxer Rebellion", http://www.arts.cornell.edu/knight_institute/publicationsprizes/discoveries/discoversfall2002/12lydianussbaum.pdf (Erişim Tarihi: 15.12.2012)

9 Lydia R. Nussbaum, "From Paternalism to Imperialism: The U.S. and the Boxer Rebellion", http://www.arts.cornell.edu/knight_institute/publicationsprizes/discoveries/discoversfall2002/12lydianussbaum.pdf, s:2.(Erişim Tarihi: 15.12.2012)

venliğinin sağlanması ve Çin'de ticaret yapan tüm tarafların eşit girişimlerinin korunması için"¹⁰ olduğunu ifade etmektedir. ABD'nin ticari öncelikleri dikkate alınarak başlayan ilişkiler daha sonrasında güvenlik kaygısı ile birlikte şekil değiştirerek ekonomik çıkarları korumaya yönelik güvenlik politikalarının zemini olmuştur. I. Dünya Savaşı'na gelinceye kadar ABD'nin dış politika söyleminde ticari çıkarın önde tutulduğu ve güvenlik politikalarının da belli oranda buna göre yönlendirildiği söylenebilir.

ABD 19. yüzyılın ilk yarısında Gent Antlaşması (1814) ve bilahare Monroe Doktrini'nin etkisiyle iç ve dış güvenlik siyasetine sınırlı bir çerçeveden bakmıştır. Ancak ABD iç savaş dolayısıyla ordunun rolünü tekrar fark etmiştir. Kuzey-Güney Savaşı, ABD'de askeri bir hareketlenme yaratırsa da ABD idaresinin düzenli ve modern ordu ihtiyacı I. Dünya Savaşı'na kadar tam olarak tartışılmamıştır. Öte yandan Woodrow Wilson Alman ve Amerikan ordularını karşılaştırırken, Almanların askeri disiplinini öne çıkarmış ancak Amerikan ordusunun, daima her şeyi yapmayı göze alabilecek bir niteliğe sahip amatör ruhundan bahsetmiş; böyle bir amatörlüğü Alman profesyonelliğine tercih edeceğini¹¹ belirtmiştir. ABD'nin kuruluşundan I. Dünya Savaşı'na kadar olan dönemde silahlı kuvvetlere bakışı, daha ziyade büyük orduların; hak ve özgürlüklere, demokrasiye, ekonomik refaha ve barışa yönelik bir tehdit olarak algılanması¹² şeklinde özetlenebilir. Bu sınıflandırmaya rağmen, özellikle ekonomi ve askeri güç kullanımını arasındaki ilişki, I. Dünya Savaşı'nda kurulmuş durumdadır. Her ne kadar büyük orduların ekonomik refaha karşı bir tehdit olarak algılanması söz konusuysa da ABD'nin I. Dünya Savaşı'na girme sebeplerinden birinin de Amerikalı banker ve iş adamlarının savaşan Avrupa devletleriyle kurduğu yakın ilişkiler olduğu¹³, Gerald Nye'nin yönettiği Senato soruşturma komisyonunda ortaya çıkarılmıştır. Dolayısıyla 20. yüzyılın başında, ABD güvenlik yaklaşımı ekonomik çıkarlarla yakından ilintilidir.

ABD, İngilizlere karşı bir savaş vererek kurulmuş olsa da, düzenli ordu kavramı Amerikan İç Savaşı'na kadar çok fazla ele alınmamıştır. İç Savaş'la birlikte ordu gereksinimi, eğitimi, subay davranışı ile ilgili çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Bu konuda çalışma yapan önemli isimler arasında Orgeneral William Tecumseh Sherman, Tuğgeneral Emory Up-

10 Lydia R. Nussbaum, "From Paternalism to Imperialism: The U.S. and the Boxer Rebellion", http://www.arts.cornell.edu/knight_institute/publicationsprizes/discoveries/discoversiesfall2002/12lydianussbaum.pdf, s:6. (Erişim Tarihi: 15.12.2012)

11 Samuel Huntington, *Asker ve Devlet*, Çev: K. Uğur Kızılaslan, (İstanbul: Salyangoz Yayınları, 2004) s.217.

12 A.g.e. s:220-224.

13 Maxime Lefebvre, *Amerikan Dış Politikası*, Çev: İsmail Yerguz, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2005) , s.28.

ton ve deniz kuvvetlerinde Tuğamiral Stephen B. Luce anılabilir. Elbette ki Oramiral Alfred Thayer Mahan'ın Amerikan Deniz Kuvvetleri üzerinde tartışmasız bir etkisi vardır ancak anılan etki, deniz kuvvetlerinin subay eğitimi ve taktiklerinden ziyade ABD'nin deniz gücü olarak dünyaya hakim olması ile ilgilidir. Burada ele alınmaya çalışılacak konu ise Amerikan askeri gücünün yapısını oluşturan zihni temeller olacaktır. Sherman İç Savaş dolayısıyla kazandığı başarıları Amerikan ordusunun eğitimi ve subay kadrolarının yetiştirilmesi için kullanmıştır. Fort Monroe'daki topçu okulu, Fort Leavenworth'ta süvari ve piyade okullarının kurulmasına öncülük etmiştir. West Point'in eğitim sistemini yeniden ele alan Sherman hem genel bilimsel hem de askeri pratik ve teorik eğitimi¹⁴ kuruma kazandırmıştır. Sherman döneminde kara kuvvetlerine dair en etkili reformlar o dönem Tuğgeneral olan Emory Upton'un tavsiyeleriyle gerçekleştirilmiştir. Özellikle Fransa Prusya Savaşı'nda, Prusya Ordu yapılanmasından etkilenen Upton, askerliğin Prusya örneğinde olduğu gibi daha az sivil müdahale ile profesyonel bir şekilde uygulanması gerektiğini¹⁵ belirtmiştir. Upton'un intiharından sonra yayımlanan "The Military Policy of the United States" adlı kitabı Amerika'da güçlü bir düzenli ordunun kurulmasının temellerini hazırlamıştır. Amerikan Deniz Kuvvetleri'nin yapısal temellerini ise Amiral Stephen Bleecker Luce'un öncülüğü görülmektedir. Nitekim Amiral Mahan Amerikan Deniz Kuvvetleri'nin stratejik temellerini attığı, Amiral Luce'un da hem bu konuda öncü olduğu hem taktik seviyede temelleri oluşturduğu¹⁶ söylenebilir.

Sherman, Upton, Luce üçlüsünün ardından deniz kuvvetlerinde Alfred Thayer Mahan, kara kuvvetlerinde de Leonard Wood'un etkileri Amerikan Ordusu için önemlidir. Mahan, kendisi gibi deniz subayı olan babası Denis Mahan'dan ve büyüdüğü askeri ortamdaki etkilenerek deniz subayı olmayı tercih etmiştir. Normal bir deniz subayı olarak sürdürdüğü kariyeri Deniz Harp Okulu'na atanmasıyla değişiklik göstermiştir. Amerikan toplumunun askerlik mesleğine mesafeli yaklaşımı ve Mahan'ın siyasete olan ilgisi, O'nu siyasetle askerlik arasında bir yerde konumlandırarak Amerikan'ın önemli bir stratejisti haline gelmesine vesile olmuştur. Mahan, ABD'nin okyanuslar arası konumundan, evrensel barış ilkelerinin sağlanma görevinden ve ekonomik gereksinimlerden dolayı büyük bir deniz gücüne sahip olması gerektiğini savunmaktadır. Bundan hareketle Mahan;

14 John F. Marszalek, *Sherman A Soldier's Passion for Order*, (Carbondale: Southern Illinois University Press, 2007) s:443-446.

15 Robert M. Cassidy, "Prophets or Praetorians? The Uptonian Paradox and the Powell Corollary", *Parameters*, Autumn, 2003 s:131-132.

16 John H. Dayes, John B. Hattendorf (ed.), *The Writings of Stephen B. Luce*, (New Port Rhode Island: Naval War College Press, 1975) p.V.

a) Sadece askeri anlamda değil; siyasi ve ekonomik açıdan da büyük bir deniz gücüne sahip olunmasından bahsetmiştir.

b) ABD'nin genişlemesinin ahlâki bir görev olduğunu savunmuş, günümüzdeki ABD operasyonlarına zemin hazırlayan ve ulvi olduğu öne sürülen harekete temel oluşturmuştur.

c) Savaşma yeteneğinin milletler için Allah vergisi olduğunu söyleyerek bunun Amerikalılar'a verildiğini¹⁷ savunmuştur.

Bu görüşleriyle Mahan, ABD yayılcılığı ve bu yolda Amerikan ordusunun kullanılmasının ve deniz gücüne büyük önem verilmesinin önünü açmıştır.

Diğer taraftan, Kara Kuvvetleri'nin yapılanması ve yayılcılığın temellerinin atılmasının da Leonard Wood döneminde başladığı söylenebilir. Wood, kara kuvvetlerinde formal eğitim, taktik gibi konulara ağırlık vermiş, gençlerin eğitim aldığı askeri kampların kurulmasına önyak olarak kara kuvvetlerinin kurumsallaşması ve geliştirilmesinde¹⁸ öncü olmuştur. Wood'un gençleri ve yetişkinleri askeri eğitim faaliyetlerine dahil etmesinin sebebi, ordu ile sivil yönetim arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesine yöneliktir. Böylece vatandaşlık bağları daha çok kuvvetlendirilebilecek, suç oranı düşürülerek ekonomik verimlilik artıracak sınıf ve etnik farkları ortadan kaldıran tek bir milli benlik yaratılacaktır.¹⁹ Wood bugün ABD ordusu tarafından dünyanın çeşitli yerlerinde uygulanan halk sağlığı, inşaat, temizlik çalışmaları, askeri idare altında kendi kendini yönetim gibi faaliyetleri Küba ve Panama gibi ülkelerde başlatmıştır.²⁰

ABD'de deniz ve kara kuvvetlerinin dünya hâkimiyetine yönelik yenden kurgulanması ve I. Dünya Savaşı'ndan ABD'nin ekonomik üstünlük ile ayrılması ülkeye büyük bir avantaj kazandırmıştır. Bununla birlikte I. Dünya Savaşı sonrasında ABD Silahlı Kuvvetlerinin halk arasındaki popülerliğinin belli ölçüde azaldığı söylenebilir. Bunda, iki savaş arası dönemde dünyaya hakim olan idealizm, iyimserlik ve serbestiyetin izlerini görmek olasıdır. Adam Smith, "Milletlerin Zenginliği" adlı eserinde, bir ülkenin ekonomik zenginliklerinin o ülkeyi fethetmeye değer kılacağından²¹ bahsetmektedir. Dolayısıyla ekonomik faaliyette serbestlik felse-

17 Alfred Thayer Mahan, *The Interest of America in Sea Power*, (Boston: Little Brown and Company, 1917) s:122-123.

18 Leonard Wood, *Our Military History*, (Chicago: The Reilly&Britton Co., 1916), s:31-54

19 A.g.e, s.169-170, 189.

20 A.g.e, s:216-224.

21 Adam Smith, *Milletlerin Zenginliği*, (İstanbul: İş Bankası Yayınları, çev:Haldun Derin,2010), s:456.

fesini benimseyen ülkelerin, bu amaçları için işgal faaliyetlerini uygulamaya koyma ihtimali olduğu söylenebilir. Bireyi, özgürlüğü, ekonomik refahı öne çıkaran ve devletin varlığını sorgulayan liberalizm, 17. yüzyıldaki İngiliz, 18. yüzyıldaki Fransız ve Amerikan devrimleri ile bir fikir akımı haline gelmiştir.²² Amerika'nın kuruluşunda önemli roller oynayan James Madison ve Thomas Jefferson'un da liberal olduğunu söylemek mümkündür. Zira, Amerikan anayasasının metni bu fikirleri bariz bir biçimde sunmaktadır. Bu yapıyla kurulan ABD, uluslararası ekonomi politik sistemden daha fazla yararlanmak adına I. Dünya Savaşı sonrası yaşanan yıkım ortamını daha barışçıl hale getirebilmek amacıyla bir dizi girişimde bulunmuştur. Bu girişimlerin temeli, dönemin Amerikan Başkanı Woodrow Wilson tarafından atılmıştır. Wilson tarafından deklare edilen meşhur on dört madde arasında ticaret duvarlarının kaldırılması da vardır ve yukarıda anılan "Açık Kapı" politikasının bir sonraki adımını çağrıştırmaktadır. Ayrıca yine Wilson döneminde bütün ülkelerin fikirlerini tartışabileceği bir platform oluşturma düşüncesiyle "Milletler Cemiyeti" kurulmuştur. Bu yaklaşımların ardında idealizm anlayışıyla uluslararası siyasi ortamı sert güç kullanmadan yönetme anlayışı olduğu söylenebilir. Ancak idealist yaklaşım arzu edilen ölçüde başarılı olamamıştır. Nitekim John J. Mearsheimer, E. H. Carr'a atıfta bulunarak idealistlerin ütöpik davrandığını²³ ifade etmektedir. Mearsheimer'ın haklılığı, idealistlerin tüm iyimserliğine karşın II. Dünya Savaşı'nın çıkmasıyla görülmüştür.

3. SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ ABD GÜVENLİK YAKLAŞIMI

ABD'nin II. Dünya Savaşı'na katılması I. Dünya Savaşına katılması kadar geç olmasa da Avrupa kıtasındaki cephelere nazaran daha az sorunlu alanlarda çarpıştığını söylemek mümkündür. II. Dünya Savaşı'nın en kanlı cephesi SSCB-Alman Savaşı'nın yaşandığı St. Petersburg ve civarı olmuştur. Bu noktadan bakıldığında ABD'nin aslında SSCB'nin verdiği mücadeleye istinaden daha rahat hareket etme olanağı bulunduğu görülmektedir. Savaş esnasındaki bu avantajlı durumu ile beraber ABD esasen II. Dünya Savaşı öncesinde ekonomik üstünlüğünü önemli ölçüde sağlamış durumdadır. Kaldı ki "1938'de Almanya, dünya altın ve para rezervlerinin ancak yüzde birine sahipti; buna karşılık Birleşik Devletler, söz konusu rezervlerin yüzde 54'ünü, Fransa ve İngiltere de ayrı ayrı yüzde 11'ini"²⁴ ellerin-

22 Andrew Heywood, *Siyasi İdeolojiler*, (Ankara: Adres Yayınları, , 2011) s:41.

23 John J. Mearsheimer, "E.H. Carr vs Idealism: The Battle Rages on", *International Relations* vol:19 (2), June 2005, s: 143.

24 A.g.e., s:371.

de tutuyorlardı. Bu itibarla ABD'nin ekonomik çıkarlarını devam ettirme kaygısının II. Dünya Savaşı'na girişinde en az Pearl Harbor baskını kadar etkili olduğu söylenebilir. Nitekim ABD'nin kendi kamuoyuna ekonomik çıkarlarını devam ettirmek için bir dünya savaşına katılması gerektiği şeklinde bir ifade kullanma ihtimali düşük olacağı için²⁵, ABD topraklarında bir askeri üssün saldırıya uğradığı, bu saldırının kabul edilemeyeceği söylemi ile ABD II. Dünya Savaşı'na girme kararı almıştır.

ABD'nin II. Dünya Savaşı sonrası uluslararası sistemde ekonomik kazanımının ardından ortaya çıkan askeri üstünlüğü de dikkat çekici bir hal almıştır. Müteakiben ABD-SSCB çekişmesinin, II. Dünya Savaşı sonrası döneme damgasını vurduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. ABD'nin II. Dünya Savaşı sonrası özellikle SSCB'nin genişleme hedefine yönelik geliştirdiği Truman doktrini²⁶ Türkiye ve Yunanistan'ın desteklenmesini de içermiştir. Ancak anılan doktrinin asıl çerçevesi tüm dünyada Komünizm karşı tüm ülkelerin desteklenmesidir. Truman Doktrini doğrultusunda oluşturulan Marshall fonunu ABD'nin 80. Senatosu'nun onaylamasıyla dünyanın yeni bir uluslararası denge sistemine girdiğini söylemek mümkündür. İki Kutuplu dünya düzeninde bir tarafta ABD ve müttefikleri diğer tarafta da SSCB ve müttefikleri yer almaktadır. Avrupa'nın ekonomik dönüşüm ve gelişimini Marshall Planı ile sağlayabilen ABD'nin Asya'da benzeri bir uygulama yapabildiğini söylemek güçtür. SSCB'nin Kore'nin kuzeyinden 38. paralelin güneyine inme stratejisini kendi yayılma planlarını engellemesinden dolayı hoş karşılamayan ABD harekete geçmiştir. Bu gerilim Kore Savaşı'nı başlatmıştır. Kore Savaşı'nda SSCB-Çin ittifakına karşı 1949'da kurulan ABD liderliğindeki NATO ittifakı, komünist güçleri 38. paralelde durdurarak kısmi bir başarı kazanmıştır. Truman Kore Savaşı için sarf ettiği çabaya rağmen seçimleri kaybetmiştir. Harry Truman'ın yerine gelen Dwight Eisenhower Kore Savaşı'nı sonuçlandırmıştır.²⁷Kore Savaşı ABD güvenlik söyleminde "Komünizm" tehlikesinin ön plana çıkarılmasının önemli sebeplerinden biridir. Komünizm söylemiyle Amerikan güvenlik politikasında yeni bir yönelime girilmiştir. Bu dönemde Amerikan güvenlik algısı için NSC-68 olarak bilinen Ulusal Güvenlik Konseyi belgesi²⁸ oldukça önemlidir. NSC-68, Kore Savaşı'nın da etkisiyle

25 A.g.e, s:395. Paul Kennedy kitabında Amerikan Halkının dünya politikasında öncü bir rol almaya ve bunun kaçınılmaz olarak getireceği sonuçlara karşı çıktığını belirtmektedir.

26 Owen Lattimore, *The Situation in Asia*, (Boston: Little, Brown and Company, 1949), s.148.

27 Robert A. Divine, *American Foreign Policy Since 1945*, içinde: Robert A. Divine (ed.), (Chicago: Quadrangle Books, Chicago, 1969) s:9-11.

28 The Executive Secretary on The United States Objectives and Programs for National Se-

ABD güvenlik politikalarını, SSCB'yi "çevreleme" siyaseti gütmeye yönünde değiştirmiştir. NSC-68'de ABD'nin genel amacının "mükemmel bir birliğin sağlanması, adaletin tesis edilmesi, [ülkede] huzurun sağlanması, ortak savunmanın sağlanması, refah seviyesinin yükseltilmesi, [ABD'nin] kutsanmış özgürlüğünün kendileri ve gelecek nesilleri için sağlanması" olduğu ifade edilmektedir. NSC-68'in temellerinin, George Frost Kennan Moskova'da görevliyken gönderdiği telgrafla²⁹ atıldığı söylenebilir. Kennan'ın Washington'a gönderdiği telgrafta, SSCB'nin bakış açısını yansıttığı maddeler arasında Stalin'e ithafen yaptığı değerlendirme dikkat çekicidir. Kennan, Stalin'in 1927 yılında Amerikalı işçilerden oluşan bir delegasyona yaptığı konuşmaya dayanarak iki kutuplu dünya söyleminin dayanak noktasını ifade etmektedir. Kennan'a göre Stalin, geleceğin uluslararası devriminde bir sosyalist ve bir kapitalist merkezin olacağını, asıl savaşın bu iki merkez arasında ekonomiyi yönetme amacıyla yaşanacağını belirtmektedir. Diplomat Kennan aynı zamanda uluslararası ilişkilerde "Realist" yaklaşımın savunucusudur. Amerikan dış politikasında ve istihbarat politikasında önemli etkisi olan Kennan'ın iki kutupluluğa ilişkin yaklaşımı, ABD'de "Komünizm" tehlikesi söylemiyle güvenlik algılarının yaratılması ve yönlendirilmesinde de etkili olmuştur. ABD ancak, SSCB'nin yıkılmasıyla geleneksel "Komünizm" söyleminden vazgeçmek zorunda kalmıştır.

4. ABD TEHDİT ALGISİNİN DEĞİŞİMİ: 1989–2001

ABD, II. Dünya Savaşı'ndan, Berlin Duvarı'nın yıkılışına kadar SSCB ve komünizmle mücadele söylemi üzerinden bir güvenlik politikası izlemiştir. Ancak iki kutuplu sistemin çökmesiyle değişmeye başlayan uluslararası konjonktürde ABD, sert ve yumuşak güç unsurlarını dengeleyen "Akıllı Güç" yaklaşımına yönelmiştir. Söz konusu kavramın kurgulanması her ne kadar Nye tarafından gerçekleştirilse de ABD güvenlik politikalarında 20. yüzyılın başından beri adı konmayan bir akıllı güç uygulamasının izlerine de rastlanabilmektedir. Örneğin Theodore Roosevelt'in "yumuşak konuş ve büyük bir sopa taşı" şeklindeki söylemi, böylesine bir güç sentezini çağrıştırmaktadır. ABD-Japonya ticari ilişkilerinin gelişmesinin temellerini atan Root-Takahira Antlaşması (1908) öncesi Roosevelt, Tokyo limanına Komodor Matthew C. Perry komutasında bir filo göndermiştir.

curity, "A Report to The National Security Council NSC 68", 14.04.1950.

29 Department of State, 'Telegram, George Kennan to George Marshall ["Long Telegram"]', February 22, 1946. Harry S. Truman Administration File, Elsey Papers. http://www.trumanlibrary.org/whistlestop/study_collections/coldwar/documents/pdf/6-6.pdf, (Erişim Tarihi: 05.01.2013)

Yine aynı dönemin dışişleri bakanlarından John Hay için “Amerikan genişlemeciliğinin tatlı dilli savunucusu”³⁰ ifadesi de bu paralelde bir vurgu içermektedir.

Sert gücün Sovyet yayılmacılığına karşı, akıllı gücün de Sovyet düşüncesine olan inancın kırılması için kullanıldığını söylemek mümkündür. ABD bu kapsamda USAID, Voice of America gibi kurumları ile propaganda faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Nitekim Nye, Foreign Affairs dergisinde yayınlanan “Get Smart: Combining Hard and Soft Power” adlı makalesinde Berlin Duvarını yıkanın topçu ateşi değil, Komünizme olan inançlarını kaybedenlerin, çekiçleri ve buldozerleri olduğunu ifade etmiştir. Aslında makalenin adından da anlaşılacağı üzere “Akıllı Güç” kavramı, sert ve yumuşak gücün başarılı bir sentezini³¹ ifade etmektedir. Küreselleşmenin hız kazandığı bu dönem, aynı zamanda tek kutuplu bir dünya oluştuğu iddialarının³² öne çıktığı bir dönemdir. Ancak anılan dönemde eski Yugoslavya’nın dağılmasıyla güvenlik politikaları farklı bir boyut kazanmıştır.

NATO anılan tarihe kadar SSCB ve Varşova Pakti’na karşı bir kolektif savunma örgütü olarak varlık göstermiştir. NATO’nun daha kuruluşu ile belirlenen “Sovyet Bloğu” görev alanı bilahare Varşova Pakti’nin kurulmasıyla “Varşova Pakti ve Komünist ülkeler” olarak değiştirilmiştir. Bu paktın çöküşünden sonra geliştirilen “Alan Dışılık” konseptiyle NATO, Varşova Pakti söyleminden vazgeçerek ileride Afganistan, Libya gibi ülkelere de müdahale etmesini sağlayacak yaklaşımı benimsemiştir.

ABD’nin güvenlik söyleminde de değişimler gerçekleşmiş, ana tema Sovyet ve Komünist tehlikesi yerini “Haydut Devlet” (Rogue State) tehlikesi almıştır. Bununla beraber tehdidin zaman zaman, “kanun dışı”, “karşı çıkan” (backlash) devletler olarak da tanımlandığına rastlamak mümkündür: Kavram ilk olarak 1985 yılında Ronald Reagan tarafından “kanun dışı” şeklinde kullanılmış ve söz konusu devletlerin saldırılarına müsamaha gösterilmeyeceği³³ ifade edilmiştir. Ancak kavramın “Haydut Devlet” şeklinde kullanımı, önce Bill Clinton döneminde gerçekleşmiştir.

30 Frederick L. Schuman, “John Hay”, Encyclopaedia of the Social Sciences, vol:VII, MacMillan, 1930-1934, s:284.

31 Richard L. Armitage and Joseph S. Nye, Jr, CSIS Commission on Smart Power, Center for Strategic and International Studies, Washington, 2007, s.7. http://csis.org/files/media/csis/pubs/071106_csissmartpowerreport.pdf, (Erişim Tarihi: 04.01.2013).

32 Bu konudaki en önemli iddia Francis Fukuyama’nın “Tarihin Sonu mu?” adlı makalesinde dile getirilmiştir.

33 AFR, “Post-cold War Policy – Isolating and punishing “rogue” states”, <http://www.americanforeignrelations.com/O-W/Post-cold-War-Policy-Isolating-and-punishing-rogue-states.html#ixzz2HZCRx9gC>, (Erişim Tarihi: 05.01.2012)

Başkan Clinton 22 Eylül 1997'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 52. oturumunda ve 29 Ocak 1998'de Milli Savunma Üniversitesi'nde (National Defense University) yaptığı konuşmada "Haydut Devlet" tabirini kullanmıştır. Ancak dönemin Dışişleri Bakanı Madeleine Albright'ın yaptığı tanımlama, kavramı ABD güvenlik bakışı açısından netleştirmektedir. Albright "Haydut Devlet/leri" bir tarafa bağlı olmayan ve uluslararası sistemi sabote etme çabası güden ülkeler olarak tanımlamakta ve sahip oldukları uzun menzilli füzelere³⁴ dikkat çekmektedir. Bu devletler ABD tarafından İran, Irak, Küba, Kuzey Kore, Libya ve Suriye³⁵ olarak sıralanmaktadır. "Haydut Devlet" olarak ilan edilen bu ülkeler ABD güvenlik söyleminde SSCB ve Varşova Paktı'ndan sonra yeni düşman olarak tanımlanmıştır. ABD'nin Körfez Savaşı ile başlayan haydut devletlerle mücadele söylemi 11 Eylül Saldırıları neticesinde başka bir boyut kazanmıştır.

5. ABD GÜVENLİK SÖYLEMİNDE 11 EYLÜL ETKİSİ

5.1. Bush Dönemi: Agresif Yaklaşım

11 Eylül 2001 saldırıları dünyadaki güvenlik algısını ve tanımlamalarını derinden etkilemiştir. Bu saldırılar ABD topraklarında gerçekleşen en büyük terör saldırıları olmasını yanında, "özgür dünyanın" önemli simgelerinden biri olan Dünya Ticaret Örgütü kulelerine karşı yapılarak aynı zamanda özellikle II. Dünya Savaşı sonrası Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT) ve Bretton Woods ile oluşturulan ekonomik dünyaya da bir tehdit olmuştur. 11 Eylül saldırıları ile birlikte deklare edilen Bush Doktrini de ABD güvenlik söylemi ve uygulaması açısından önemli dönüm noktalarından biri olmuştur. Bush Doktrini, teröre karşı savaşla birlikte anılsa da, temelinin 11 Eylül saldırısı öncesi olduğu söylenebilir. George W. Bush'un 11 Eylül Saldırılarından önce 2001 yılında Anti Balistik Füzelere ile ilgili yaptığı konuşma ve ortaya koyduğu plan aynı zamanda Bush Doktrininin ilk aşaması olarak adlandırılmaktadır.³⁶ ABD'nin SSCB'nin dağılmasının ardından ortaya çıkan balistik füze kaygısına da-

34 Petra Minnerop, "Rogue States-States Sponsors of Terrorism?", German Law Journal, <http://www.germanlawjournal.com/article.php?id=188> (Erişim Tarihi: 07.01.2012)

35 Alex Miles, "The Rise of the Rogue States Doctrine: The Clinton and Bush Approach to National Security in the Post-Cold War Era", Yayınlanmamış Doktora Tezi, University of Salford, 2009), s:17,25,26,57.

36 Charles Krauthammer, "The Bush Doctrine: ABM, Kyoto and the New American Unilateralism", The Weekly Standard, Vol:6, No:36, 04.06.2001. <http://www.weeklystandard.com/Content/Protected/Articles/000/000/000/474abspw.asp?nopager=1> (06.01.2012)

yalı olarak geliştirdiği politikaların bir yansıması olan doktrin, 11 Eylül saldırıları ile büyük bir değişikliğe uğrayarak ilgi alanını balistik füzelere, terörle mücadeleye çevirmiştir.

George W. Bush Dünya Ticaret Örgütü gökdelenlerine yapılan saldırıdan dokuz gün sonra Senato toplantısında “ya bizimlesiniz ya da teröristlerle birlikte”³⁷ diyerek ABD’nin yeni düşmanını da ilân etmiştir. Bu durumun aynı zamanda SSCB’nin yıkılmasından sonra ortaya çıkan “Haydut Devlet” söyleminin kuvvetlendirilmesi olarak da yorumlanabilir. Zira bu doğrultuda Afganistan ve Irak müdahaleleri gerçekleşmiştir. 11 Eylül sonrasında değişikliğe uğrayan ve balistik füze sorunundan terörle mücadele sorununa dönüşen Bush Doktrininin “tek taraflılık” (unilateralism), “önleyici saldırılar” (pre-emptive strikes) ve “demokrasi yayma” (spreading democracy) gibi bileşenlere sahiptir. 11 Eylül sonrası ABD güvenlik söyleminin daha net açıklanabilmesi için bu kavramlara değinmekte yarar görülmektedir.

Türkçeye “tek taraflılık” olarak çevrilebilecek olan unilateralism kavramı, ABD çıkarlarının tarafında olmak gerekliliği şeklinde açıklamalara yansımıştır. Bush Doktrinini’nin başlangıcı olarak kabul edilen balistik füze sorununda da, Kyoto antlaşmasında da ABD kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmiştir. Sonrası dönemde 11 Eylül saldırıları ile katılan güvenlik algısında Başkan Bush’un “ya bizimlesiniz ya da teröristlerle” açıklaması da Bush Doktrinini’nin kayıtsız şartsız Amerikan taraftarı olma zorunluluğunu ortaya koymaktadır. Ancak söz konusu zorunluluktan bahsedilirken 11 Eylül Saldırıları’nın neden yapıldığı, saldırıların tüm bir Müslüman dünyasına mal edilip edilemeyeceği, suçlu ya da masumun ayırımının yapılmaması; Amerikan karşıtlığının temellerini oluşturmaktadır. Sadece Irak ve Afganistan işgallerinde kayda geçen işkenceler, sivil ölümleri ve dini değerlere karşı kayıtsız/saygısız davranışlar sorgulanmazken, ABD’nin teröre karşı açtığı savaşın meşruiyet zemini Bush dönemi için geçerli olmak üzere tartışılmamıştır.

Bush Doktrinini’nin bir başka bileşeni de “önleyici saldırılar” (pre-emptive strikes) olarak ifade edilebilir. Kavram ilk olarak George Bush’un West Point Askeri Akademisi’nde yaptığı konuşmada³⁸ dikkat çekmiştir: “Güvenliğimiz en iyi istihbarata ihtiyaç duyacaktır, mağaralarda saklanan

37 Charles Krauthammer, “Charlie Gibson’s Gaffe”, The Washington Post, 13.09.2008. <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/09/12/AR2008091202457.html>, (Erişim Tarihi: 06.01.2012)

38 White House, ‘President Bush Delivers Graduation Speech at West Point’, (United States Military Academy, NY, 2002) <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/06/print/20020601-3.html> (Erişim Tarihi: 06.01.2012)

ve laboratuvarlarda büyüyen tehditleri açığa çıkarmak için. Güvenliğimiz, FBI gibi dahili ajansların modernizasyonuna ihtiyaç duyacaktır, bunun için harekete geçmeye hazırlandılar ve tehlikeye karşı harekete geçtiler. Bizim güvenliğimiz sizin [West Point öğrencilerinin] değişimine liderlik edeceğiniz bir orduya ihtiyaç duyacaktır, bir ordu dünyanın karanlık bir köşesinde [vurmaya] her an hazır olmalıdır. Güvenliğimiz, bütün Amerikalıların dikkatli ve cesur olmasını gerektirecektir, özgürlüğümüzün ve hayatlarımızın korunması gerektiğinde önleyici faaliyetlere hazır olmaları için.” Bush aynı konuşmada işlerinin zorluğundan bahsederek 60’tan fazla ülkede açığa çıkarmaları gereken terör hücreleri bulunduğunu ve bunu yapmak için istihbarat, finansal önlemler ve yasaların uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Bush’un bu konuşması dikkate alındığında, dünyanın büyükçe bir kısmının düşman ilan edildiği ya da düşmanları barındıran ülke olarak görüldüğünü söylemek mümkün olacaktır. Böyle bir kaygı durumunda “Önleyici Saldırı” kavramının genişliği sert güç kullanımına had safhada zemin hazırlamaktadır. ABD “Önleyici Saldırı” kavramını Irak’ın işgalinde hayata geçirmiştir. Bush’un konuşmasında yer alan 60’tan fazla ülke arasındaki Irak’ta kitle imha silahlarının bulunduğu söylemiyle bir işgal harekâtı başlatılmıştır. Bush Yönetimi, bu yöndeki güvenlik söylemini belli ölçüde gerekçelendirmiş olsa da ne müdahalenin başlangıç aşaması ne de halihazırdaki durum itibarıyla uluslararası kamuoyunu kazanmada başarılı olamamıştır. Yine bu paralelde sıkça kullanılan “Demokrasinin Yayılması” (Spreading Democracy) ifadesinin ABD’nin özgürlük götürme iddiası ile birlikte anıldığı düşünüldüğünde özgürlük ve demokrasi gibi değerlerin İslam coğrafyasında yerelde ne şekilde algılandığı da iyi etüt edilmelidir. Bu konuda verilebilecek şu örnek³⁹ dikkat çekicidir: ABD’nin 11 Eylül sonrası Afganistan’a harekâtın adı “Sürekli Özgürlük” (Operation Enduring Freedom) Harekâtıdır. İlk etapta “Operation Infinite Justice” adlandırması düşünülmüş ancak ilahi adaleti çağrıştıran dini referanslar nedeniyle, Müslümanlarda negatif algı oluşturmama düşüncesiyle bilahare değiştirilmiştir. Bu harekâtın ardından Irak’ın işgali için yapılan harekâta da Irak halkının özgürleştirilmesi ve demokrasiye kavuşturulması söylemleri kullanılmıştır. Ancak her iki harekâtın neticesinde de Irak ve Afganistan’ın gerçekten demokratikleştiğini ve/veya özgürleştiğini ifade edebilmek oldukça güçtür. Bunun karşı tezinde yer alan görüşler demokratikleşmenin zaman alan bir süreç olduğunu iddia etmekte ve iki ülkenin de kendini yönetmesi konusunda ABD’nin elinden geleni yaptığını ifade etmektedir. ABD, Condoleezza Rice döneminde

39 A. Roy, ‘The Algebra of Infinite Justice’, The Guardian, 29 Sep., 2001, <http://www.guardian.co.uk/world/2001/sep/29/september11.afghanistan>, (accessed:23.04.2013)

kurguladığı “Transformational Diplomacy” yaklaşımıyla dünyadaki her ülkede despotlukları ortadan kaldırmak için demokratik hareketleri destekleme hedefi⁴⁰ de bu kapsamdadır. Bu yaklaşımın Irak ve Afganistan için geçerli olduğunu söylemek de mümkündür. Ancak 11 Eylül sonrasında Bush Yönetiminin güvenlik söylemi ve pratiğinin, özellikle Orta Doğu’da Amerikan karşıtlığını yükselttiği⁴¹ gözlenmektedir.

5.2. Obama Dönemi: İlımlılık ve Temkin Politikası

Bush döneminde dile getirilen söylem ve bu çerçevedeki operasyonlar, ABD’nin prestijini olumsuz etkilemenin yanı sıra, ABD ekonomisi için de büyük sıkıntılar yaratmıştır. Bush’un halefi olarak seçilen Barack Obama ilk döneminde ABD ekonomisinin daha iyi hale getirmeye çaba gösterirken, diğer yandan Amerikan karşıtlığı algısını da kırmakla uğraşmıştır. Obama’nın, Ocak 2009’da resmen göreve başlamasından altı ay sonra, 4 Haziran 2009’da Kahire’de yaptığı konuşmasında, Orta Doğu’da ortaya çıkan Amerikan karşıtlığının giderilmesi için çaba sarf edileceği mesajları vermiştir. ABD dış politikasında gelenekselleşen eğilime göre, yeni seçilen ABD başkanının yapacağı ilk yurt dışı ziyaret aynı zamanda başkanın dış politikasının odaklanacağı bölgeye de işaret etmektedir. Barack Obama’nın seçilmesinin ardından Mısır ve Türkiye’yi ziyaret etmesi Orta Doğu’nun iki önemli ülkesi olmasından dolayı dış politikasının Orta Doğu merkezli olacağını göstermiştir. Ancak, Tunus’ta başlayarak tüm Kuzey Afrika ve ardından Suriye’ye sıçrayan olaylar Obama’nın ilk döneminin önemli güvenlik sorunu haline gelmiştir. “Arap Baharı” adı verilen söz konusu toplumsal olaylara başlangıçta ABD’nin tavrı çekimser kalma yönünde olmuştur. Nitekim bazı çevrelerce Obama idaresinin bu kararsızlığı eleştirilmiş⁴² ABD’nin bölgeye dönük politikalarında dikkatli olması, hem Pan-Arap yaklaşımın hem de Otoriter rejimlerin siyasetine karşı dengeli bir politika yürütmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Hala sıcaklığını koruyan bir örnek olarak Libya müdahalesi ile “Geriden Liderlik” (Leading from Behind) kavramı da gündeme gelmiştir.

40 Condoleezza Rice, ‘Transformational Diplomacy’, (Georgetown University, Washington DC, Jan., 2006), <http://2001-2009.state.gov/secretary/rm/2006/59306.htm>. (Erişim Tarihi: 11.01.2013)

41 John Kane, ‘Schizophrenic Nationalism and Anti-Americanism’, Brendan O’connor (Ed.) Anti-Americanism: Historical Perspectives, (Oxford: Greenwood Publishing, 2007) s:52.

42 Hamid Shadi, ‘Authoritarian Reaction in Middle East Challenges American Policy’, Brookings Institute 24.03.2011. <http://www.brookings.edu/research/expert-qa/2011/03/24-syria-hamid> (Erişim Tarihi: 10.04.2012)

ABD'nin bu kavramı ilk olarak Libya müdahalesinde kullandığı öne sürülmüştür. Ancak tanımın netliğinin olmaması, kavramın yeni mi yoksa adı konmadan daha önce de kullanılan bir yöntem mi olduğunu tartışılır kılmaktadır. Ryan Lizza'ya göre geriden liderlik, arzu edilen uygulamayı temin doğrultusunda başka aktörlerin güçlendirilmesi veya diğer ulusların nezdinde bunun bir Amerikan operasyonu olduğu şüphesini perdeleyecek örtülü bir siyasettir. Bu paralelde zikredilen Mandela'nın aktarımı ise şöyledir; lider sürünün ardındaki bir çoban gibidir, sürünün en ceval olanının başı çekip gitmesine müsaade eder; diğerleri onu takip eder; ancak aslında geriden yönetildiklerini fark etmezler.⁴³ Her iki tanımda farklar olmasına karşın; ateşi doğrudan tutmak yerine bir aracı tercihi ya da risk odağında yer almama düşüncesi öne çıkmaktadır. ABD'nin "Geriden Yönetme" uygulamasında örtülü operasyonlar ve çevresel baskı unsurlarının kullanıldığı da değerlendirilmektedir. Özellikle muhalif gruplara verilen destekler bu konuda örnek gösterilebilir. Kaldı ki ABD'nin 5 Ocak 2012'de açıkladığı yeni strateji anlayışında, yakın müttefiklerinin adeta ABD'nin vekili gibi hareket ederek, Washington'ın ulaşamadığı yerlerde kendi çıkarlarıyla birlikte Amerika'nın çıkarlarını da koruyacağı açıkça belirtilmiştir.⁴⁴

Libya'da 15 Şubat 2011'de başlayan olayların seyri Mısır'dakinin aksine bir uluslararası müdahale ile değişmiştir. NATO saldırısının ardından, Muammer Kaddafi Libya'lı muhalifler tarafından linç edilerek öldürülmüş ve yerine çok parçalı bir yönetim gelmiştir. Hatta Libya'nın da resmen olmasa da fiilen bölündüğü⁴⁵ öne sürülmektedir. Kaldı ki Libya'da ABD'nin, Geriden Liderlik tanımının ötesinde bir inisiyatif üstlendiği gözlenmektedir. ABD operasyona 8507 personel, 153 uçak, 12 gemi ile katılmıştır. Operasyonun öncüsü olduğu söylenen Fransa ise 800 personel, 29 uçak ve 6 gemiyle katılmıştır. ABD, Libya'daki hedeflere 228 Cruise füzesi atarken, Fransa bu türden bir saldırı gerçekleştirilmemiştir.⁴⁶

Fransa ve İngiltere, Libya'ya saldırı düzenlenmeden önce isyancılara istihbari yardımda bulunmuş, silah sağlayarak eğitimlerini tamamlamış-

43 Ryan Lizza, Leading From Behind, The New Yorker, 27.04.2011. <http://www.newyorker.com/online/blogs/newsdesk/2011/04/leading-from-behind-obama-clinton.html> (Erişim Tarihi: 19.09.2012)

44 U.S. Department of Defense, "Sustaining U.S. Global Leadership: Priorities for 21st Century Defense", s:1-2, Washington, 2012.

45 Ümit Özdağ, "Libya'yı Böldünüz Sıra Suriye'de Mi?", http://www.21yyte.org/tr/ya-zi6520-LIBYAYI_BOLDUNUZ_SIRA_SURIYEDE_MI.html (Erişim Tarihi: 09.03.2012)

46 Simon Rogers, Natooperations in Libya: data journalism breaks down which country does what, TheGuardian, 31 Ekim 2011. <http://www.guardian.co.uk/news/datablog/2011/may/22/nato-libya-data-journalism-operations-country#> (Erişim Tarihi: 14.09.2012)

tır.⁴⁷ Temelinin İngiliz ve Fransızlar tarafından atıldığı operasyona ABD, büyük bir askeri destekle katılmıştır. Libya örneğinde, geriden yönetme/liderlik yönteminin, Nye'in kurguladığı "akıllı güç" kavramıyla birleşerek "ekonomik", "askeri" ve "istihbari" boyutlarının olduğu söylenebilir. Askeri müdahale seçeneği olmaksızın ABD bu unsurların kullanımını Suriye olaylarında daha net ortaya koymaktadır. Vaşington'un, Suriye'deki olaylarda geriden yönetme yolunu tercih ettiği Hillary Clinton'un, Amerikan ABC televizyonuna verdiği mülakattan⁴⁸ anlaşılmaktadır. Buna göre Clinton, Suriye ile bağlarının ve ticaretinin çok az olması nedeniyle ABD'nin, Suriyelilerin kulak vereceği bir ses olmadığını fark ettiğini, bu yüzden Suriye'nin göz ardı edemeyeceği, giderek büyüyen ve şu anda Arap Birliği ve Türkiye'den oluşan bir koroyu teşvik ettiklerini beyan etmektedir. Clinton'un Suriye ile ekonomik ilişkilerin azlığını ifade etmesi, bir ülkenin ABD ile iyi ilişkiler geliştirme ölçütlerinin anlaşılması açısından önemlidir. Nitekim John Conybear'a⁴⁹ göre de ABD, Reagan döneminden itibaren "yağmacı hegemon" haline dönüşerek hareket etmiştir. Bu yorum, ABD'nin Suriye bağlamındaki pasif politikasını anlamlandırmak açısından da manidardır.

ABD insani yardım koridoru, gibi söylemlerle Suriye'ye müdahaleyi pek çok kez gündeme getirmiştir. Ancak, Suriye'nin Libya olmadığı, hava savunma sisteminin çok daha iyi olduğu gerekçesiyle ABD, doğrudan askeri müdahaleden kaçınmıştır. Olayların başlamasından sonra Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) adı ile ortaya çıkan silahlı grup, bir süre sonra Esad'ın gitmesini talep eden devletler tarafından muhatap olarak kabul edilmiştir. Libya'da Kaddafi'yi deviren isyancıların desteklenmesi gibi ÖSO'nun da desteklenmesi gündeme gelmiştir. Stratfor'a göre 28 Kasım 2011'de ÖSO ve Suriye Ulusal Konseyi koordinasyon toplantısı Hatay il sınırları içinde gerçekleştirilmiştir. Aynı dönemde Suriye'ye yabancı özel kuvvetlerin intikal ettirilmesi, ÖSO'ya pusu, gayri nizami harp, patlayıcı tuzaklama vb. eğitimlerin verilmesi gündeme taşınmıştır. Yabancı özel kuvvetlerin bölgeye intikaliyle ÖSO'nun daha faal bir hal alacağı düşünülmektedir. Ancak Suriye Ordusu'nun ve istihbaratının Libya'dakinden daha güçlü ol-

47 Mark Thompson, "How Gaddafi Lost His Grip in Libya?,The Time", 22.08.2011, <http://nation.time.com/2011/08/22/how-gaddafi-lost-his-grip-on-libya/> (Erişim Tarihi: 27.09.2012)

48 Jake Tapper, Clinton, No Longer a Believer that Assad is a 'Reformer,' Says He Can't Sustain the Armed Opposition in Syria, ABC News, <http://abcnews.go.com/blogs/politics/2011/11/clinton-no-longer-a-believer-that-assad-is-a-reformer-says-he-cant-sustain-the-armed-opposition-in-syria/> (Erişim Tarihi: 10.02.2011)

49 Robert Gilpin, Uluslararası İlişkilerin Ekonomi Politikası, (Ankara: Kripto Yayınları, 2011), s:418.

ması operasyonları zorlaştırmaktadır.⁵⁰ Dolayısıyla Suriye, ABD için belirsizliğini koruyan politikaların merkezi olmaya devam edecektir. ABD'nin muhtemel bir operasyonunun başarısızlıkla sonuçlanma ihtimali ekonomik sıkıntılar yaşayan ülke için daha büyük sorunları beraberinde getirebilecektir. Bu yüzden ABD meseleyi bölgesel müttefikleri aracılığıyla ve Suriye muhalefetine destek vererek çözüme arayışlarını devam ettirmektedir.

6. SONUÇ

ABD'nin dünyadaki nüfuz alanını genişletme anlayışının arkasında siyasi ve ekonomik alan kazanma olduğunu söylemek mümkündür. Ancak, ABD'nin bu tür yönelimleri, karşıt organizasyonel yapılar, ABD müttefiki olmayan ülkelerin faaliyetleri ya da ABD ile aynı bölgelerde çıkarları bulunan ülkelerin varlığı gibi faktörlerle karşılaşmaktadır. Böyle durumlarda ABD'nin sert güç kullanımının öne çıktığını ya da sert güç kullanacak müttefiklerini teşvik ettiği görülmektedir. Daha 19. Yüzyılda, Çin örneğinden hareket edilecek olursa, ticari anlaşma ve çıkarlarını korumak adına ABD bu ülkeye asker göndermiştir. Yine 19. Yüzyıl sonları ABD-Japon ticaret ilişkilerine bakılırsa ABD'nin ticari antlaşmaları silahların gölgesinde imzalattığı söylenebilir. Dolayısıyla ABD'nin 19. Yüzyılın sonlarından I. Dünya Savaşı'na kadar olan dönemdeki güvenlik söyleminin ekonomik alanları sahiplenmek için sert gücün kullanımını meşrulaştırma olarak tanımlanabilir. Bu süre çerçevesinde ekonomik gelişimini etkin bir şekilde sürdüren ABD, I. Dünya Savaşı yıllarına çok gelişmiş bir ekonomiye sahip olarak gelmiştir.

I. Dünya Savaşı yılları ABD'nin sert güç kullanımı için ihtiyacı olan silahlı kuvvetlerinin kurumsallaştığı yıllar olarak anılabilir. Ekonomik anlamda devasa bir güce kavuşmuş olan ABD, askeri anlamda büyük savaşlara katılma kapasitesi olan bir orduya sahip değilken, uygulanan politikalarla bunun temellerini atmayı başarmıştır. I. Dünya Savaşı yıllarında İngiltere, Fransa gibi pek çok Avrupa devletini ekonomik anlamda destekleyen ABD, idealist teori paralelinde savaşız bir ortam ve ticaretin serbest yapılabilmesi arayışına girmiştir. Wilson İlkeleri ile oluşan atmosfer dikkate alındığında, ABD'nin bu dönemdeki güvenlik söyleminin sert güç kullanımının dışında olduğunu söylemek mümkün olacaktır. Ancak, Versay Barış Antlaşması'nın ağır sonuçları ve Almanya'nın bu sonuçları kabul

50 Stratfor, "Military Options to Undermine Syria's Regime", <http://www.stratfor.com/analysis/military-options-undermine-syrias-regime> (Erişim Tarihi: 20.03.2012)

etmemesi ile gelişen II. Dünya Savaşı, ABD'nin hem güvenlik söylemi hem de güvenlik eylemleri için önemli bir dönüm noktasını oluşturmuştur.

ABD, II. Dünya Savaşı ile birlikte büyük ekonomik gücünün yanında büyük bir ordu yapılanması da oluşturmuştur. Dünya Savaşlarının birinci raundu sayılabilecek I. Dünya Savaşı'nda ABD'nin desteğiyle ayakta durmayı başarabilen İngiltere, II. Dünya Savaşı ile birlikte emperyal amaçlarını ABD'ye devretme noktasına gelmiştir. II. Dünya Savaşı cepheleri dikkate alınacak olursa ABD'nin Normandiya Çıkarması dışında, Pasifik Adalarında çarpıştığı görülecektir. Bu itibarla II. Dünya Savaşı'nın koşullarında ABD'nin ne Almanya, ne İngiltere ne de Rusya gibi büyük bir yıkıma ve insan kaybına uğramamıştır. Dolayısıyla ABD'nin bu avantajlı durumu, güvenlik politikaları ve söylemine de yansımıştır.

II. Dünya Savaşı sonrası, Soğuk Savaş'ın başlamasıyla birlikte ABD güvenlik politikaları söyleminin merkezine komünizm ve komünist faaliyetler oturmuştur. ABD Truman Doktrini doğrultusunda Marshall Yardımları ile Avrupa'nın yeniden organize edilmesini sağlarken; müteakip süreçte Kore ve Vietnam'da komünizmle mücadele adına savaşlar vermiştir. Soğuk Savaş dönemi karşılıklı olarak nükleer silahlanma sürecini de beraberinde getirmiş, ilişkiler fiilen bir dehşet dengesinin yansımasına dönüşmüştür. Ancak Sovyetler Birliği'nin dağılması ile ABD güvenlik söyleminde yeniden değişiklik yaşanmış, Soğuk Savaş dönemi boyunca ifade edilen komünizmle mücadelenin yerini bir süre sonra teröre karşı savaş söylemi almıştır. George W. Bush döneminde ifadesini bulan "ya bizimlesiniz ya da teröristlerle" tanımlaması aslında dünyayı ABD etrafında kutuplaştırmaya çalışan bir söylem olarak da düşünülebilir. Bu söylemle başlayan Afganistan ve Irak işgalleri ilerleyen dönemde ABD'nin özellikle Orta Doğu'da itibar kaybetmesine yol açmıştır. Irak'ın işgali ABD'nin güvenlik söylemiyle eylem uyumsuzluğunun en klasik örneği olarak gösterilebilir. Bu dönemden önce Irak'ta bulunduğu iddia edilen kitle imha silahlarının tespit edilememesi işgal güçlerinin yaptığı insanlık dışı işkençeler gibi söylemler bölgeye demokrasi ve özgürlük götürme ifadesiyle ortaya çıkan Irak işgalini sorgulanır hale getirmiştir. ABD'nin ekonomik sorunlarının da derinleşmesine yol açan teröre karşı savaş söylemi, Obama iktidarı ile birlikte yeni bir döneme girmiştir.

Barack Obama'nın ABD başkanı seçilmesiyle başlayan yeni dönemde ABD'nin daha az sert güç kullanacağı bununla beraber işbirliğine daha çok önem vereceği görüşü hâkim olmuştur. Ancak, Libya Operasyonu ve Suriye sorununda ortaya konan "Geriden Liderlik" anlayışı göstermektedir ki, ABD güvenlik söylemi bir yandan diplomasi ve işbirliğini öne çıkarırken

diğer yandan sert gücün kullanılmasını da bütünüyle göz ardı etmemektedir. Obama'nın ikinci döneminde Orta Doğu dışında Asya-Pasifik bölgesine daha ağırlık vereceği bizzat Pentagon tarafından ilân edilmiştir. Obama idaresinin gelecek döneminin de “yumuşak konuş ama elinde büyük bir sopa taşı” felsefesi etrafında gerçekleştirileme ihtimali oldukça yüksektir.

Sonuç itibarıyla ABD'nin bağımsızlığından itibaren sergilediği söylem-eylem pratikleri, gerektiğinde sıcak bir müdahaleden kaçınmayan ancak eş-zamanlı olarak esnek güç unsurlarının da etkili olarak kullanıldığı bir nitelik taşımaktadır. Söylemin hedefinde ister komünizm gibi ideolojiler ister radikal gruplar olsun; ABD'nin siyasi ve ekonomik çıkarlarının bir güvenlik konsepti içinde ustaca yapılandırıldığı bir realitedir.

KAYNAKÇA

- AFL, Post-cold War Policy – Isolating and punishing “rogue” states, <http://www.americanforeignrelations.com/O-W/Post-cold-War-Policy-Isolating-and-punishing-rogue-states.html#ixzz2HZCRx9gC> (Erişim Tarihi: 05.01.2012)
- Cassidy, Robert M., “Prophets or Praetorians? The Uptonian Paradox and the Powell Corollary”, *Parameters*, Autumn, 2003.
- Çolakoğlu, Selçuk, ‘Asya-Pasifik’te Amerika: ABD'nin “Batı”ya Açılma Macerası, *Doğu Batı Dergisi* (Journal of Dogu Bati), Yıl:8, Sayı:32, 2005, ss.181-195.
- Dayes, John H. and John B. Hattendorf (ed.), *The Writings of Stephen B. Luce*, (New Port Rhode Island: Naval War College Press, 1975)
- Department of State, ‘Telegram, George Kennan to George Marshall [“Long Telegram”]’, February 22, 1946. Harry S. Truman Administration File, Elsey Papers. http://www.trumanlibrary.org/whistlestop/study_collections/coldwar/documents/pdf/6-6.pdf, (Erişim Tarihi: 05.01.2013)
- Divine, Robert A. (ed.), *American Foreign Policy Since 1945*, (Chicago: Quadrangle Books, Chicago, 1969).
- Dunne, Michael, ‘Review Article The History and Historiography of American Diplomacy: Principles, Traditions and Values’, *International Affairs*, p:74, 1998.
- Gilpin, Robert, *Uluslararası İlişkilerin Ekonomi Politikası*, (Ankara: Kripto Yayınları, 2011)
- Hamid, Shadi, ‘Authoritarian Reaction in Middle East Challenges American Policy’, *Brooking Institute*, 24.03.2011, <http://www.brookings.edu/research/expert-qa/2011/03/24-syria-hamid> (Erişim Tarihi: 10.04.2012)
- Hart, Albert Bushnell, *The Monroe Doctrine: An Interpretation*, (Boston: LittleBrown&Company, 1916)
- Heywood, Andrew, *Siyasi İdeolojiler*, (Ankara: Adres Yayınları, , 2011)
- Huntington, Samuel, *Asker ve Devlet*, çev: K. Uğur Kızılaslan, (İstanbul: Salyangoz Yayınları,, 2004)

- Kagan, Robert, *Dangerous Nation*, (New York: Vintage, 2006)
- Krauthammer, Charles, "The Bush Doctrine: ABM, Kyoto and the New American Unilateralism", *The Weekly Standard*, Vol:6, No:36, 04.06.2001. <http://www.weeklystandard.com/Content/Protected/Articles/000/000/000/474abspw.asp?nopager=1> (06.01.2012)
- Krauthammer, Charles, "Charlie Gibson's Gaffe", *The Washington Post*, 13.09.2008. <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/09/12/AR2008091202457.html>, (Erişim Tarihi: 06.01.2012)
- Lattimore, Owen, *The Situation in Asia*, (Boston: Little, Brown and Company, 1949)
- Lefebvre, Maxime, *Amerikan Dış Politikası*, çev: İsmail Yerguz, (İstanbul: İletişim Yayınları, İstanbul, 2005)
- Leonard Wood, *Our Military History*, (Chicago: The Reilly&Britton Co., 1916)
- Lizza, Ryan, *Leading From Behind*, *The New Yorker*, 27.04.2011. <http://www.newyorker.com/online/blogs/newsdesk/2011/04/leading-from-behind-obama-clinton.html>, (Erişim Tarihi: 19.09.2012)
- Lydia R. Nussbaum, "From Paternalism to Imperialism: The U.S. and the Boxer Rebellion", http://www.arts.cornell.edu/knight_institute/publicationsprizes/discoveries/discoveriesfall2002/12lydianussbaum.pdf(Erişim Tarihi: 15.12.2012)
- Mahan, Alfred Thayer, *The Interest of America in Sea Power*, (Boston: Little Brown and Company, 1917)
- Marszalek, John F., *Sherman A Soldier's Passion for Order*, (Carbondale: Southern Illinois University Press, , 2007)
- Mearsheimer, John J., 'E.H. Carr vs Idealism: The Battle Rages on', *International Relations* vol:19 (2), June 2005.
- Miles, Alex, "The Rise of the Rogue States Doctrine: The Clinton and Bush Approach to National Security in the Post-Cold War Era", *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, University of Salford, 2009).
- Minnerop, Petra, "Rogue States-States Sponsors of Terrorism?", *German Law Journal*, <http://www.germanlawjournal.com/article.php?id=188> (Erişim Tarihi: 07.01.2012)
- Nathan, James A. and James K. Oliver, *Foreign Policy Making and the American Political System*, (Boston: Little Brown and Company, 1983) s:93.
- Özdağ, Ümit, "Libya'yı Böldünüz Sıra Suriye'de Mi?", http://www.21yyte.org/tr/yazi6520-LIBYAYI_BOLDUNUZ_SIRA_SURIYEDE_MI.html (Erişim Tarihi: 09.03.2012)
- Rice, Condoleezza, 'Transformational Diplomacy', (Georgetown University, Washington DC, Jan., 2006). <http://2001-2009.state.gov/secretary/rm/2006/59306.htm>. (Erişim Tarihi: 11.01.2013)
- Richard L. Armitage and Joseph Nye, Jr, *CSIS Commission on Smart Power*, Center for Strategic and International Studies, Washington, 2007. http://csis.org/files/media/csis/pubs/071106_csissmartpowerreport.pdf (Erişim Tarihi: 04.01.2013)
- Roy, Arundhati, 'The Algebra of Infinite Justice', <http://www.guardian.co.uk/world/2001/sep/29/september11.afghanistan>, (Erişim Tarihi: 13.02.2013)
- Schuman, Frederick L., "John Hay", *Encyclopedia of the Social Sciences*, vol:VII, MacMillan, 1930-1934.

- Simon Rogers, 'Natooperations in Libya: data journalism breaks down which country does what', *The Guardian*, 31.10.2011,
- Smith, Adam, *Milletlerin Zenginliği*, (İstanbul: İş Bankası Yayınları, Çev:Haldun Derin, 2010), <http://www.guardian.co.uk/news/datablog/2011/may/22/nato-libya-data-journalism-operations-country#> (Erişim Tarihi: 14.09.2012)
- Stocton, Alfred A., *The Monroe Doctrine and Other Addresses*, (Sanit John Canada:J&A McMillian, 1898)
- Stratfor, 'Military Options to Undermine Syria's Regime', <http://www.stratfor.com/analysis/military-options-undermine-syrias-regime> (Erişim Tarihi: 20.03.2012)
- Tapper, Jake, 'Clinton, No Longer a Believer that Assad is a 'Reformer,' Says He Can't Sustain the Armed Opposition in Syria', *ABC News*, <http://abcnews.go.com/blogs/politics/2011/11/clinton-no-longer-a-believer-that-assad-is-a-reformer-says-he-cant-sustain-the-armed-opposition-in-syria/> (Erişim Tarihi: 10.02.2011)
- The Executive Secretary on The United States Objectives and Programs for National Security April 14.04.1950 "A Report toThe National Security Council NSC 68", 14.04.1950.
- Thompson, Mark, "How Gaddafi Lost His Grip in Libya?,*The Time*", 22.08.2011, <http://nation.time.com/2011/08/22/how-gaddafi-lost-his-grip-on-libya/> (Erişim Tarihi: 27.09.2012)
- U.S. Department of Defense, "Sustaining U.S. Global Leadership: Priorities for 21st Century Defense", Washington, 2012.
- Weber, Max, *Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhü*, (Ankara:Ayraç Yayınevi, 2010)
- White House, 'President Bush Delivers Graduation Speech at West Point', (United States Military Academy, NY, June 2002), <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/06/print/20020601-3.html>, (Erişim Tarihi: 06.01.2012)